

L'escola Mestre Andreu

Un edifici bastit fa 75 anys

Sant Joan de les Abadesses / Festa Major 2004

Ja la tornem a tenir entre nosaltres. La Festa Major és aquí, ens envolta, es respira en l'ambient, esdevenint la traca final que simbolitza l'acabament de l'estiu. Després dels moguts dies de festa, els aires de tardor i la llum ja més esblanqueïda del sol i reconfortantment càlida, ens recorden la tornada a la rutina, a la bona tranquil·litat del dia a dia santjoaní. Com cada any, som molts els que esperem l'arribada de la Festa Major.

Igualment som molts els que esperem tenir a les mans el monogràfic de Festa Major, que any rere any, ens explica el passat de la nostra vila, dels nostres avantpassats. Aquest any, el monogràfic despertarà els records que, potser, moltes persones feia temps que teníem adormits. L'escola és el lloc on hem passat molts anys de la nostra infància, i aprofitant que l'escola pública Mestre Andreu celebra el 75è aniversari de la construcció de l'edifici, hem cregut convenient posar per escrit tot el que han vist i sentit aquelles parets. Som conscients que és difícil resumir quasi 75 anys d'història d'un edifici, que en el seu moment va ser revolucionari, tant per la grandària com pel procés que va portar a construir-lo.

La funció d'aquest edifici ha estat educadora, un espai físic on s'han inculcat uns valors i on milers de persones han après. Crec que és de justícia agrair a totes aquelles persones que han contribuït a millorar, a través de l'ensenyament, cada fornada de persones. A través de l'ensenyament, les hem fet més riques, cultes i lliures, per afrontar la vida i ajudar igualment a fer el mateix amb el municipi i el país. Un agraïment, com veureu en el monogràfic, que no només s'hauria de fer a la gent que ha estat implicada o treballant a l'edifici que contemporàniament hem dit Mestre Andreu, sinó que ha de ser extensiu a totes les persones que han treballat i treballen en el món educatiu a Sant Joan de les Abadesses. Vull citar voluntàriament en aquest apartat a la feina, amb vocació i esperit de servei públic, que està realitzant també l'escola Abadessa Emma, al seu professorat i entorn. També a aquestes persones, avui vives, que varen treballar i quasi aconseguir, l'assoliment de l'ensenyament secundari estable a la vila a través del CLA.

Per cert, aprofito i faig punt i apart gràfic però no de contingut. L'assoliment de l'ensenyament secundari a la vila és i ha de ser una prioritat, amb la qual treballarem per aconseguir la fita. Per aconseguir que els nens i nenes, en una fase molt important per assumir determinats valors, amistats i comportaments, dels 12 als 16 anys, ho puguin fer allà on ho haurien d'haver fet des del principi: a Sant Joan de les Abadesses. Aquesta és una prioritat meua i de tots els onze regidors i regidores de l'ajuntament. Com també ho era d'un mestre, d'un educador, que va col·laborar en millorar moltes, d'allò que n'he dit fornades de gent, i que aquest any ens ha deixat, Mossèn Ton Martí.

Desitjo a tots als santjoanins i santjoanines, amics i amigues i a totes aquelles persones que s'estimen la nostra vila, una bona Festa Major.

L'alcalde

Carles Bassaganya i Serra

Setembre de 2004

Introducció

El 9 de setembre de 1929 es va beneir i inaugurar oficialment l'edifici de nova construcció destinat a escoles públiques. Ara bé, l'inici de l'ensenyament públic a Sant Joan de les Abadesses és molt més antic, fins al punt que es remunta a les darreries de l'edat mitjana. Però com que el nostre objectiu no és pas fer

Alumnes i mestres de l'escola pública de nens quan aquesta estava situada al Palau de l'Abadia.

un recorregut per l'ensenyament a la nostra vila sinó realitzar un passeig pels passadissos i aules de l'edifici bastit fa 75 anys, començarem el nostre fil narratiu en els primers anys del segle XX, per tal de contextualitzar l'època.

Als inicis del segle passat, l'ensenyament públic s'impartia a dues escoles, la de nens i la de nenes, totalment independents una de l'altra. La primera, graduada en tres seccions des del 1911, estava situada al primer pis del Palau de l'Abadia. Concretament, la classe dels alumnes més grans es trobava a la sala que dona a Sant Miquel de la Infermeria, a càrrec del mestre Mas; la classe del nivell mitjà, impartida pel mestre Coll, era en el cantó de la plaça de l'Abadessa Emma, i els més petits rebien la docència de la mà del mestre Guasch a l'aula que hi havia paral·lela a la plaça de l'Abadia¹. Les referències a les reformes que cal fer a l'escola són constants². El 20 de juliol del 1902, l'inspector d'ensenyament diu que cal actuar amb celeritat a l'escola de nens i que l'ideal seria construir-ne

una de nova. Cap a finals de l'any següent es fan obres d'ampliació i millora de les instal·lacions. Però amb el pas del temps, el nombre d'alumnes va augmentant, i el 1909 ja s'imparteix docència a 180 escolars, fet que deixa petites les millores realitzades. L'any 1921, l'inspector comunica que és urgent la col·locació d'un altre urinari perquè només hi ha un vàter per a 180 alumnes, i és clarament insuficient.

Pel que fa a l'escola de nenes, no sabem encara on estava ubicada els primers anys del segle XX. El febrer de 1903, la professora Baltasara Vidal comunica que davant de l'estat ruïnós de l'edifici s'ha vist obligada a abandonar-lo i a interrompre les classes. Des d'aquest moment, l'escola de nenes va instal·lar-se al número 11 del carrer Major, fins que el 22 de maig de 1908 es van inaugurar els locals situats al primer

pis de l'edifici del número 5 de la plaça del Forn, de propietat municipal (actual plaça de l'Abadia, número 7), conegut com l'Escorxadador Vell per haver realitzat aquesta funció a la planta baixa. Tenia caràcter unitari, és a dir, que una sola mestra s'encarregava de totes les alumnes que hi assistien. L'assistència de nenes a l'escola sempre va ser més reduïda, oscil·lant entre la trentena i la cinquantena. L'any 1920 es va proposar de separar les nenes de pàrvuls de les més grans dividint l'aula amb un envà.

Les escoles de nenes a l'any 1924

Escola femenina	20 alumnes
Escola de les Germanes Carmelites	145 alumnes
No assisteixen a escola	103 alumnes
Cens escolar femení	268 nenes

JOSEPMARIA ANDREU i RENÉ «el mestre Andreu»

Josep Maria Andreu i René va néixer el 18 de gener de 1869 a la casa de ca l'Adroguet de Montblanc. Era el vuitè fill de Rafael Andreu Voltàs, membre d'una família terratinent, casat amb segones núpcies amb Josepa René i Pallars. La seva primera vocació era la de seguir estudis navals però va cedir als desitjos de la seva mare i va estudiar magisteri a la Normal de Tarragona. El seu primer contacte amb el món de l'ensenyament va ser a Vila-Seca, com a interí durant dos anys. La primera plaça de mestre l'aconseguí a la Granadella (les Garrigues) on va dirigir l'escola de nens entre els anys 1890-1893. El 14 d'agost de 1893, Josep Maria Andreu va ser traslladat a Sant Joan de les Abadesses, on va exercir durant vint anys, fins al 31 d'agost de 1913.

La figura del mestre Andreu ha marcat la vida educativa de la vila de Sant Joan i de Catalunya. El seu record perdura encara avui: no podem oblidar que a Sant Joan de les Abadesses un carrer i l'escola pública que enguany celebra el 75 aniversari porten el seu nom. L'època de docència del mestre Andreu a la vila cal emmarcar-la en un context històric on l'ensenyament era molt precari, els índexs d'analfabetisme eren molt alts i la figura del mestre tenia molt poc reconeixement social. Tot i així Josep Maria Andreu va ocupar un lloc destacat dins de la història de l'ensenyament públic a Catalunya.

Personatge inquiet i innovador, va realitzar el 1902 un viatge a la localitat italiana de Ripatransone per a assistir a la Reial Escola Normal Luigi Mercantini i millorar els coneixements sobre treballs manuals que feia poc el govern espanyol havia inclòs en els programes oficials. Per l'aplicació d'aquests coneixements en el dia a dia escolar va ser felicitat per la Junta Provincial de Instrucció Pública. El juliol de 1911 va viatjar a Tolosa de Llenguadoc per

visitar centres docents i participar en unes jornades pedagògiques, i el 1912 fou un dels mestres seleccionats per visitar França, Bèlgica i Suïssa per conèixer les noves tendències pedagògiques que hi havia a Europa, experiències totes elles insòlites per a la seva època. Tots els nous coneixements, anècdotes i inquietuds dels seus viatges estan relatats als seus dietaris i les impressions dels mètodes pedagògics apresos són analitzades i comentades en articles a la revista *El Magisterio Gerundense*.

Josep Maria Andreu havia adquirit cert prestigi i en bona mesura gràcies a la seva bona tasca, l'any 1911, es va aconseguir l'Escola Graduada amb un mestre per cada un dels tres graus i ell com a director. El seu tarannà traspassava l'àmbit escolar, ja que va potenciar la formació intel·lectual i la millora dels coneixements tecnològics de les persones que assistien a l'escola d'adults ubicada a la fàbrica Espona. Juntament amb la seva esposa, Dolors Bellapart, impartien classes a homes i dones. Un altre aspecte destacable és que va ser el primer de celebrar la festa de l'arbre el 1899 a tot Catalunya, prenent amb entusiasme la idea de l'enginyer Rafael Puig i Valls segons la qual les nenes i els nens de les escoles havien de plantar arbres un dia assenyalat per tal de fomentar i conservar la natura. Aquesta festa encara avui en dia es realitza. L'any 1913, el mestre Andreu es va traslladar a Palamós i va crear el primer Museu Escolar, on hi va aplicar bona part dels seus coneixements. L'any 1923, va marxar a Barcelona i va continuar la seva carrera, primer com a director de l'Escola Unitària Miquel Bleach fins al 1931, i després com a subdirector del grup escola Pau Vila, Centre d'Innovació Pedagògica. D'aquests anys val la pena citar que va crear els primers observatoris meteorològics escolars. Es va jubilar oficialment el 1939, després de l'entrada de les tropes feixistes a Catalunya, però va continuar exercint fins al 1941. Josep Maria Andreu i René va morir a Barcelona l'any 1951, a l'edat de vuitanta-dos anys.

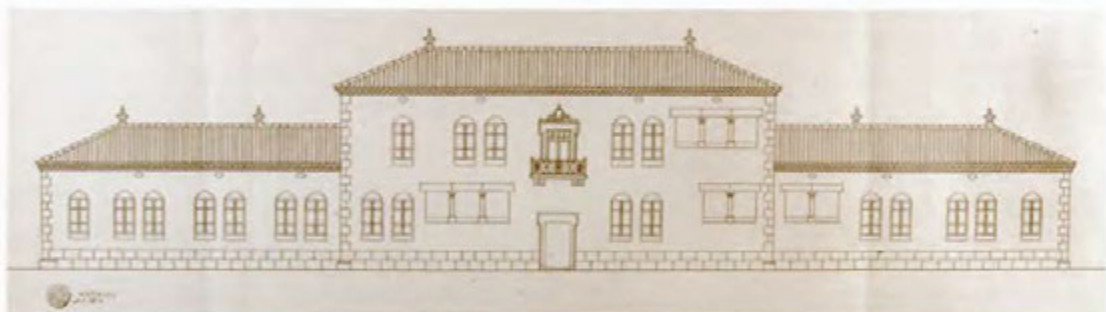

La construcció del nou edifici escolar: les primeres gestions

El primer pas per a la construcció d'unes escoles noves es realitzà el 5 de juny de 1921 amb la creació de la Comissió Pro-Escoles,

d'Enveig⁴. L'edifici havia de ser de planta baixa i d'arquitectura senzilla, amb capacitat per encabir quatre graus per a nois i tres per a noies i, el projecte podia ser encarregat a l'arquitecte Jeroni Martorell i Terrats.

El 28 de maig de 1925 es van signar les escriptures de compra del solar esmentat anterior-

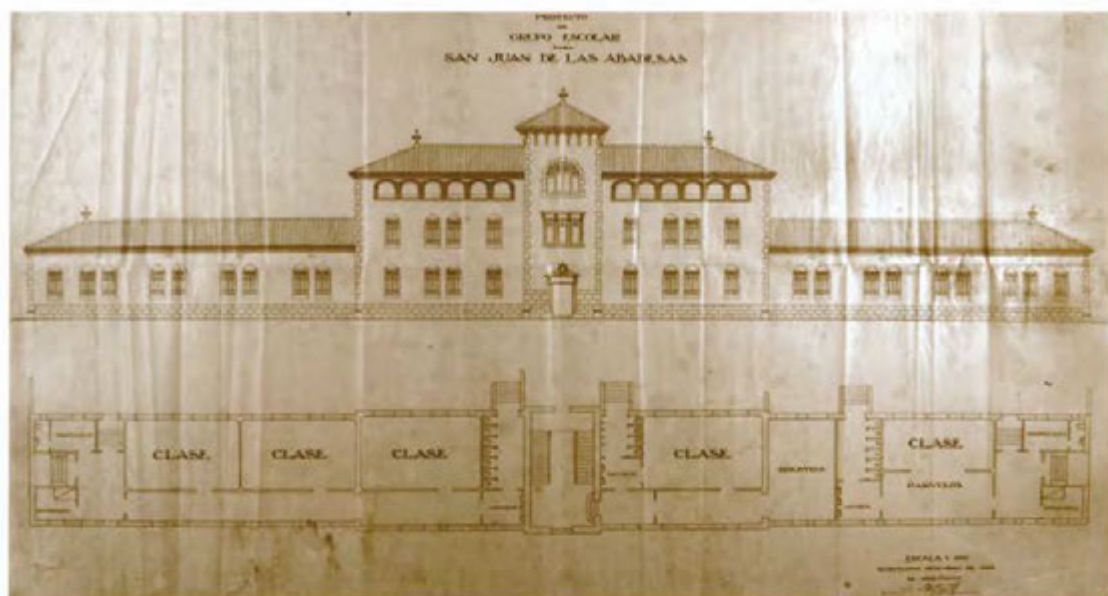
Possible primer projecte de les noves escoles, de dimensions més reduïdes que l'edifici actual.

formada inicialment per l'alcalde Jaume Soldevila i Roqué, el mossèn Miquel Serra i Sunyer, Joan Suriñach i Bosc, Antoni Folcra i Colomer, Manel Blanxart i Torrabadella, Ferran Sotorra i Salvadó, Narcís Mas i Morell i Valentí Roqué i Saltó. La comissió es posà en contacte amb el rector de la Universitat de Barcelona, el marquès de Carulla, que el 24 d'agost de l'any següent, visità Sant Joan de les Abadesses per tractar el tema. El diari *Las Noticias* del 27 d'agost de 1922 publicava la crònica d'aquest dia: «*La inspección había ordenado cerrar [las escuelas] si no se construían otras nuevas*» i el marquès de Carulla comentava «*que tenía la seguridad de que se impondrá el buen sentido a los dignos habitantes de San Juan de las Abadesas y que pronto será un hecho el comienzo de los nuevos locales. Visitó también el monasterio y la abadía de dicha localidad, dándose el caso extraordinario de que la mencionada abadía [el Palau de l'Abadia], que es una joya arquitectónica que merece conservarse, está actualmente convertida más que en escuela, en cárcel para niños*».

En l'informe que va redactar la comissió, es deixà clar que l'edifici no complia les condicions higièniques i pedagògiques necessàries, encara que fos reformat a fons. Per tant, s'apuntava que el més convenient era construir un edifici nou en el camp que hi havia a l'extrem superior esquerra del carrer de Pere Rovira, propietat dels successors del cavaller

ment, que tenia una superfície de 4.500 m² i que va ser adquirit als germans Pastors i Surroca per 27.500 pessetes. A l'hora d'escollir el solar, es va procurar que fos el millor possible, prop del nucli urbà i amb bona comunicació amb aquest. Les escoles no es podien situar al case antic perquè no hi havia cap espai disponible. Els alumnes, en aquells primers anys, podien anar a l'escola sense haver de creuar la carretera⁵.

La idea de l'Ajuntament era construir el nou edifici pel seu compte, amb l'ajut d'una subvenció del govern espanyol de 100.000 pessetes. Es va concertar un préstec amb la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de 250.000 pessetes. El pressupost de les obres era de 371.111,55 pessetes, més 27.500 pessetes dels terrenys. L'alcalde, Daniel Plana de Cruanyas i Ventulà, i el secretari de l'ajuntament, Artur Gas i Belenguier, es van traslladar a Madrid per rebre l'aprovació del projecte i sollicitar la subvenció. Allà però, van veure que era molt més fàcil que l'Estat es fes càrrec de la construcció del grup escolar i que el consistori aportés una subvenció de 100.000 pessetes, la cessió dels terrenys recentment adquirits i el projecte realitzat per Jeroni Martorell. Arran d'aquests canvis es decideix reduir l'emprèstit a 150.000 pessetes a retornar en 10 anys i a un interès del 5 %. Com a garantia del préstec, l'Ajuntament va oferir el propi edifici de la Casa de la Vila i l'arbitri sobre les carns fresques i salades.

Alçat i planta de l'edifici, realitzats per Jeroni Martorell el desembre de 1924.

Els particulars també van participar en aquest projecte, i així l'industrial Jaume Espona va donar 10.000 pessetes, i la Sociedad Anónima de Construcciones de Frederic Martin i Ramon Benet va aportar el ciment necessari per a les obres. Veient aquesta col·laboració,

l'ajuntament acordà que la subvenció a donar a l'estat seria de només 75.000 pessetes, argumentant que les 25.000 pessetes restants equivalien a les esmentades donacions⁶.

El dilluns 14 de setembre de 1925, en plena Festa Major, es va col·locar la primera pedra de l'edifici escolar. A l'acte hi van assistir el Capità General de Catalunya, Emilio Barrera, i el Governador Civil de Girona, Onofre Pont, que van ser rebuts per tot el poble i tot seguit, es van dirigir a l'Ajuntament per pronunciar els discursos. El de Barrera impulsava els santjoanins a treballar per acabar el projecte, sense oblidar les referències patriòtiques pròpies del moment històric que es vivia, en ple Directori Militar del general Primo de Rivera: «Esto de hoy es el comienzo de una obra. Mis mejores palabras y mis mejores deseos es decirlos que celebraría asistir a la colocación de la última piedra. No todas las primeras piedras significan la realización de una obra. Siempre son en más o en menos una ilusión. Yo deseo que esto de hoy no sea una ilusión. Yo deseo que no dejéis esta obra dormida años y años. Trabajad e imponeros a vuestros directores administrativos para verla terminada. La función de los municipios es administrar el dinero de los vecinos. La misión de los vecinos es controlar si la administración es perfecta. Debéis desear mejoras materiales y morales, pero debéis merecéros las siendo buenos ciudadanos y buenos patriotas⁷. Després de la col·locació

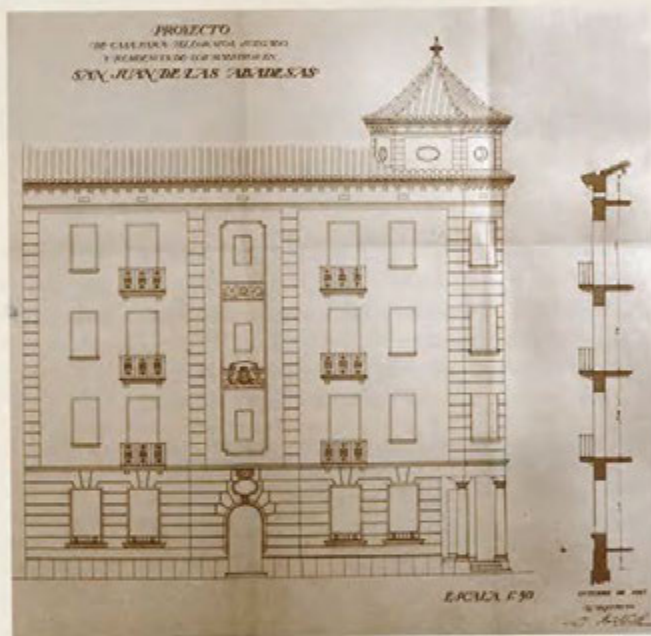
Col·locació de la primera pedra de l'edifici destinat a escoles públiques. L'acte va tenir lloc el dia 14 de setembre de 1925 i va comptar amb la presència del Capità General de la Regió, Emilio Barrera i del Governador Civil de Girona, Onofre Pont.

Projecte de la Casa de Telègrafs, Jutjat i Residència dels Mestres³²

En el moment de la construcció del nou edifici de les escoles, l'Ajuntament s'havia d'encarregar de proporcionar habitatge als professors que venien d'altres poblacions. L'Ajuntament de Sant Joan pagava 4.500 pessetes anuals pel lloguer de les habitacions dels mestres, i en poc temps, aquesta quantitat es veuria augmentada fins a 6.500 pessetes per l'arribada de dos nous docents. Davant d'aquestes despeses, el consistori va decidir concertar el 1927 un préstec de 110.000 pessetes al Banco de Crédito Local de España, per construir una residència per als mestres, que a més inclouria el jutjat i la casa de telègrafs a la planta baixa.

El projecte el va realitzar Jeroni Martorell l'any 1928, i el pressupost total de l'obra pujava a 141.574,42 pessetes. L'edifici estava situat en un solar amb façana a tres carrers, molt proper al lloc on s'estava construint el nou grup escolar. S'hagués entrat pel xamfrà, a través d'un pòrtic amb una columna a cada banda. A l'esquerra, hi hauria hagut la sala de telègrafs i el pis del telegrafista. A la dreta, les dependències del jutjat. A cada una de les tres plantes superiors, s'hi havien projectat dos habitatges formats per quatre dormitoris, cuina, menjador i lavabo. La decoració dels murs de l'edifici era sòbria, basada en el joc de plens i buits i a la teulada, just sobre la cantonada de l'entrada principal s'hi havia de construir una torre amb una coberta piramidal.

Però aquest edifici mai es va arribar a construir. El novembre de 1936, el Consell Municipal de Puig-Alt de Ter (nom que llavors rebia Sant Joan) afirmava dels seus predecessors: «Es poliren les pessetes en tiberis, passejades i amb unes clavegueres que varen costar unes 32.000 pessetes i no existeixen [...], no es va fer altra cosa que el plànol de l'obra, quin import, que depassa de 2.000 pessetes, encara es deu a l'arquitecte»³³. No sabem si els diners es van destinar a activitats lúdiques personals, però sí que en la documenta-

Projecte realitzat l'octubre de 1927 per Jeroni Martorell d'una casa per a telègrafs, jutjat i residència de mestres. Aquest projecte mai s'arribà a fer realitat.

ció de la revisió dels comptes de 1930 es diu que 109.000 pessetes de préstec concertat van servir per a l'adquisició de terrenys, honoraris d'arquitecte i la construcció de l'Escorxador.

de la primera pedra, la comitiva va dirigir-se a la font de la Puda, per inaugurar també el passeig que s'hi havia construït i es van ballar dues sardanes. Tot seguit, les autoritats s'entaularen en un banquet a la fonda de Ca la Bonica i a la tarda presenciaren a la plaça Major el ball de les Caputxes (ball dels Pabor-

des). Per tal de donar importància a l'esdeveniment, l'Ajuntament va pagar 585 pessetes al diari *El Día Gráfico* per tal que en publicqués la crònica el 16 de setembre de 1925.

Del projecte a la inauguració de les escoles

Jeroni Martorell i Terrats va redactar el projecte de les noves escoles el desembre de 1924, feina per la qual va rebre uns honoraris d'entre 7.000 i 8.000 pessetes. Conservem els plànols de l'edifici i entre ells hi ha un alçat, que no està datat ni firmat, però que es troba entre el fons de les obres escolars de Jeroni Martorell a Sant Joan de les Abadesses i que podria correspondre a un primer projecte. Aquest edifici hagués tingut unes dimensions molt més reduïdes que l'actual i hauria estat format per tres cossos, un de central de dos pisos i dues ales laterals de només planta baixa. L'edifici construït finalment va resultar ser bastant diferent d'aquest possible primer projecte i és el que podem veure avui dia, ja que s'ha conservat exteriorment sense canvis importants.

L'edifici és totalment simètric i està format per cinc cossos. La torre central, més alta, actua d'eix simètric i conté l'escala en el seu interior. A banda i banda, hi ha un cos de tres pisos d'alçada i els extrems són formats per una ala de només planta baixa. Les aules es trobaven (encara avui dia) orientades al sud-est per aprofitar el sol. Tenia tres entrades diferents: una per a pàrvuls (actual carrer de l'alcalde Pere Rovira), l'altra per l'escola de nenes (carrer del Mestre Ramon Serrat) i una tercera per als nens (carrer del Mestre Josep M. Andreu). Hem de tenir present que, malgrat que tant l'ensenyament masculí com el femení es trobaven en el mateix edifici, eren concebuts com dues escoles independents entre elles, cadascuna amb la respectiva direcció. L'escola de nens tenia una aula i una biblioteca a la planta baixa i una infermeria, despatx de professors i dues aules més al primer pis. Pel que fa a les instal·lacions de les nenes, estaven formades per tres aules, infermeria i sala de professors ubicades a la planta baixa. El nivell de pàrvuls disposava només d'una classe, despatx de professors i infermeria. El segon pis estava destinat a espai per al joc en cas de mal temps⁹.

Primers treballs de fonamentació al solar on s'estava construint el grup escolar. La fotografia fou realitzada cap a finals de 1927.

Les noves escoles podien acollir fins a 430 alumnes. L'àrea edificada tenia 960 m² i la zona dedicada a l'esbarjo mesurava 3.540 m². Segons les paraules de l'arquitecte Jeroni Martorell, es buscava «obtener un conjunto de masas cuyas proporciones generales sean expresivas de su objetivo utilitario y a la vez ofrezcan de sí, el principal atractivo estético del conjunto. Esto se ha creído obtener con la combinación de plantas, una extensa en bajos y reducida en pisos; el aprovechamiento para salas desván y la mayor altura del cuerpo de escalera, contribuyen a animar la silueta total»¹⁰. La decoració dels murs, sobria, s'aconsegueix a través del joc de plens i buits, amb les formes de les finestres, els sòcols i acabats de pedra i els detalls amb maó vist. Finalment el 1927 s'aprova el plec de condicions de les obres. El pressupost total era de 380.877,55 pessetes, de les quals el govern espanyol n'aportava 290.877,55 pessetes i l'Ajuntament 75.000 pessetes, més 15.000 pessetes en concepte de material d'obra¹¹. Els treballs van ser adjudicats al constructor Joan Riera i Pallàs, de Sant Julià de Vilatorrada, i començaren pocs dies abans de la Festa major del 1927¹². Durant l'època hivernal s'aturaven

fins a la primavera. En total, hi treballaven uns vint paletes amb els respectius manobres¹³.

El dilluns 9 de setembre de 1929, a dos quarts d'onze del matí, tenia lloc la benedicció i inauguració del nou edifici, anomenat Grup Escolar General Barrera. Assistien a l'acte el bisbe de Vic, Joan Perelló, el Capità General de la Regió, Emilio Barrera, el governador civil de Girona, i el rector de la Universitat de Barcelona. A la tarda, a la plaça Major, es va oferir a totes les autoritats presents el ball de Pabordes i, el Chor Joventut Santjoanina va interpretar un concert¹⁴.

Malgrat tots aquests actes, l'edifici no estava del tot acabat. Els nens continuaven assistint a classe al Palau de l'Abadia. Les nenes rebien docència a l'immoble de l'Escorxador Vell, que acollia també les funcions de jutjat municipal. L'any 1929, l'Ajuntament ja s'havia venut aquest darrer local a Vicenç Fisas i Tarré per 6.200 pessetes, considerant que el Grup Escolar ja estaria acabat i que els jutjats podrien traslladar-se al Palau de l'Abadia. Al no complir-se aquests terminis, el consistori es va veure obligat a firmar un contracte de lloguer amb el nou propietari de la casa, que va perdurar -sembla ser- fins al 1940. Finalment, el 7 de novembre de 1930 es va procedir al reconeixement de l'edifici es va trobar tot cor-

recte, donant-se així per acabat. El 21 de desembre de 1930, l'inspector d'ensenyament de la zona ordenava el trasllat immediat de tot el mobiliari al Grup Escolar, fet que permet pensar que a principis de l'any 1931 s'hi iniciaven les classes. En aquells moments rebien docència tres seccions de nens i una de nenes, però ja es demanava que l'escola de nenes tingués també tres seccions.

El material que s'havia adquirit eren quatre taules per a professors, setanta taules bipersonals, quatre retrats del Rei, una bandera espanyola, dotze cadires, una col·lecció de mapes i una altra de làmines d'història sagrada, una col·lecció de peses i mesures del sistema mètric, quatre pissares, quatre butaques i quatre crucifixos. Ara bé, tot aquest mobiliari no era suficient perquè el 5 de març de 1932 l'alcalde Jaume Soldevila sol·licitava a l'Estat setanta-cinc taules bipersonals, una màquina d'escriure i una màquina de cosir per a l'escola de nenes¹⁵.

Els problemes econòmics i els canvis del sistema educatiu

En aquells moments, a principis dels anys 30, l'escola estava en ple funcionament però

El 9 de setembre de 1929 s'inaugurà el nou edifici de les escoles amb la presència del Capità General de Catalunya, Emilio Barrera. Podem veure en primer terme els cossos de seguretat pública i els nens, nenes, pares i mares que assistiren a l'acte.

L'escola a l'any 1932. Podem observar la façana posterior, que encara no havia patit les petites modificacions dels anys setanta i distingim també el mur que separava el pati dels nens i de les nenes. Així mateix, podem veure com els voltants de l'edifici no estaven urbanitzats ni edificats.

L'ajuntament continuava tenint maldecaps derivats de la seva construcció. La situació econòmica era pèssima. Fem-ne cinc cèntims: durant la dictadura militar de Primo de Rivera s'havien impulsat grans projectes de construcció i urbanització a Sant Joan de les Abadesses, que lògicament van afectar l'economia municipal. A més del préstec de 150.000 pessetes sol·licitat a la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis que hem esmentat anteriorment, entre 1926 i 1927 se'n van concertar dos més al Banco de Crédito Local de España: un de 150.000 pessetes per a la construcció de l'Escorxador Municipal, projectat per César Molinos i inaugurat el dia 11 de setembre de 1927; i l'altre, de 110.000 pessetes per tornar en 35 anys (fins al 1962), demanat al mateix banc que l'anterior i destinat a la construcció de la Casa de Mestres, Telègrafs i Jutjat, projecte que mai es va materialitzar. El valor total dels tres préstecs era de 410.000 pessetes i la quantitat a retornar era de 772.059,95 pessetes, de les quals a finals l'any 1936 només s'havien reintegrat 391.909,65 pessetes. Però la llista d'obres que es van realitzar o que estaven en projecte era molt més llarga: el passeig de la Puda, la ur-

banització de carrers i places -entre ells la plaça d'en Clavé, el passeig del Comte Guifré, el carrer de Comella, la plaça de Torras i Bages i, les millores de la font dels Vermells, de l'enllumenat públic, de la xarxa de clavegueram i del sistema de proveïment d'aigua¹⁶.

Tots aquests projectes i obres, que de ben segur van ser positius per a la millora de la qualitat de vida de la població, tenien els seus efectes negatius en l'economia. A més, en un estudi econòmic encarregat per l'alcalde Esteve Picanyol i Pujiula, l'any 1930, s'afirmava que durant els anys anteriors hi havia hagut irregularitats importants com falsificació de documents, pagaments improcedents, i manca de justificació d'ingressos, de comprovants i de rebuts. Segons aquest mateix estudi, el dèficit que arrossegava l'Ajuntament era de 1.068.270,21 pessetes. Amb aquest balanç era freqüent que el consistori s'endarrerís en els pagaments dels préstecs i tingués dificultats per satisfer les quantitats de les factures corresponents al pressupost de cada any. La situació devia arribar a uns nivells de

Fila 1 (començant per dalt): Pere Folcrà, Joan Quintà, Josep Codinach, Maten Coll, Enric Armengol, Salvador Serrat, Josep Tarré F., Joan Solé, Pere Dilmé, Josep Picola. Fila 2: Fill del Sr. Pasqual, Jordi Palau, Antonio Planas, Pere Panadès, Josep Roure, Ignasi Costa, Jordi Conill, Valenti Moré, Josep Triola, Pere Picart, Patllari Darné, Josep Mas. Fila 3: Maten Oliveras, Pere Massó, Francesc Prat, Baltasar Pujol, Maten González, Arturo Sabatés, Jaume Monells, Josep Terricabras, Pere Monells, Miquel Brossa, Josep Tarré D., Ramon Otero. Fila 4: Francesc Sala, Josep Gumbau, Ramon Serrat, Esteve Dilmé, Josep Puigdemunt, Isidre Pous, Josep Bassols, Jordi Vinardell, Joaquim Ferrer, Narcís

crispació i desesperació força alts perquè fins i tot es parlava de tirar endavant una querrel·la criminal en cas que es demostrés que hi havia hagut delictes en la gestió municipal durant els anys de la dictadura de Primo de Rivera¹⁷. Després de moltes dificultats, finalment, es va acabar de pagar el préstec destinat a la construcció de les escoles entre 1940 i 1942, quasi set anys més tard del que estava previst.

Deixem de banda l'economia i tornem a centrar-nos a l'escola. Havia quedat enlloc el període dictatorial del Directori Militar i el 29 d'abril de 1931, amb la recent instauració de la Generalitat republicana, s'havia decretat l'obligatorietat de l'ensenyament en català i es posava en funcionament l'Escola Normal de la Generalitat. El 1936 s'establí el Consell de

l'Escola Nova Unificada, que remodelava totalment el sistema educatiu amb la introducció d'una escola laica, gratuïta i mixta, per a nens i nenes. En aquells moments també es van confiscar els edificis d'escoles i centres docents de l'església, com l'escola de les Germanes Carmelites i l'Escola Parrroquial, fet que va provocar un augment considerable de matriculació d'alumnes, que l'escola pública no podia absorbir. És per aquest motiu que el 10 de març de 1937 l'alcalde Josep Moreta i Prat sol·licitava a la Generalitat la creació d'una escola integrada per cinc classes a l'edifici que havien regentat les religioses¹⁸. Així mateix, en relació amb aquests canvis, es començava a construir l'edifici que actualment acull la Fundació Emma, dedicada a l'atenció de la gent gran, i que llavors anava destinat a llar d'infants.

Els canvis polítics van comportar canvis en el nom de les escoles. Així, si fins ara s'havia anomenat Grupo Escolar General Barrera, a partir del 8 de novembre de 1936 passà a dir-se Joaquim Maurín, en honor al que fou se-

cretari general del Partit Obrer d'Unificació Marxista (POUM). Però aquesta decisió no agradava a tothom, perquè el 4 de juliol de 1937 el conseller de Cultura de l'Ajuntament, Lluís Corominas, feia constar la «*més enèrgica protesta per haver-se sabotejat i destruït la inscripció de la placa del Grup Escolar*». Quasi dos anys després, pel febrer del 1939, acabava la Guerra Civil amb la victòria feixista, i el 12 de juny de 1939 el consistori aprovava «*mantener la misma rotulació de las vías municipales de este término que existían antes del 16 de febrero de 1936 [...] reponiendo la denominación de Grupo Escolar General Barrera que tenía antes del advenimiento de la fenecida República Española*»¹⁹.

Durant el període de la guerra civil l'educació havia estat molt irregular: l'absentisme dels alumnes augmentava, i els mestres eren cridats al front o fugien del país. L'escola pública de Sant Joan, però, va intentar funcionar amb una certa normalitat, malgrat totes les limitacions forçades pel període; els nens i nenes assistien a les classes sempre que era possible. A mesura que les tropes feixistes avançaven cap a Catalunya, augmentava el temor d'alumnes i professors pels bombardeigs aeris. Per això, a l'avís d'avions, s'aturaven les classes i tothom anava als refugis. I

també com que hi havia por de les bombes, es feia escola a fora, a l'aire lliure: «Anàvem molt als pins de la Caseta, que en dèjem els Tres Pins...i fèiem dibuix al natural».

Malgrat tot, cada dia s'obrien les portes i les estufes fumaven amb el que podien. Fins al primer bombardeig dels nacionals no es van tancar definitivament les escoles. Aleshores, «els mestres i els pocs alumnes que recollíem...»²¹ feien les classes fora de l'edifici, que es va convertir en hospital on es recollien malalts i ferits de guerra. Cal suposar que les classes es van aturar definitivament quan els rebels es trobaven a les portes de la vila. El dia abans de l'entrada d'aquests, les últimes tropes legítimes de la República van destruir un tren que es trobava reculat a l'estació carregat de material de guerra. De resultes d'això, es van sentir explosions durant tot el dia i més d'un vidre va esclatar arreu de la vila.

El que no va destruir la guerra, ho va acabar de fer el franquisme. Tot allò que havia creat la Generalitat va ser abolit. Es va prohibir l'escola catalana, laica i en règim de coeducació, que havia comportat avenços basats en les modernes teories educatives del moment. Per contra, es van fomentar els valors religiosos a ultrança, la separació de sexes, l'ensenyament en castellà i l'exaltació de la pà-

La mestra Núria Serra amb un grup d'alumnes, davant la porta principal de l'escola. La imatge correspon, possiblement, als anys 1939 o 1940.

tria espanyola. L'escola franquista era hermètica a les noves iniciatives i poc pedagògica. Durant molts anys les escoles s'anomenarien Escuelas Nacionales.

L'època franquista

Tot i això, ocupada la vila, l'escola pública va tornar a funcionar el més aviat possible, i també ràpidament es va crear una Junta Municipal de Educación Primaria formada per l'alcalde, Francisco Aran Garriga, el regidor-gestor Antoni Vila i Soler, el rector Martí Sanglas i Alsina, el mestre Joan B. Freixas i Masoliver i els pares de família Antoni Roqué i Basagaña i Dolors Blanxart i Coromines. La finalitat de la junta era vetllar pel bon funcionament educatiu de les escoles, procurant tenir una completa i addicta nòmina de professors per a tots els nivells i també intervenir per tal de millorar els immobles. Precisament l'edifici de les escoles havia sofert grans destruccions i és per això que una de les primeres accions d'aquesta Junta va ser la de demanar subvencions per arreglar l'immoble: *«En cuanto antes se proceda a la reconstrucción de las Escuelas Nacionales de ésta (...) faltando solamente se ordene la ejecución de las obras, indispensable para que se pueda habilitar el inmueble y dar enseñanza a los*

*alumnos comprendidos en la edad escolar que llevan más de cinco años sin recibir, en debida forma, instrucción primaria»*²². Així doncs, ja des de bon principi el règim franquista es va interessar per l'educació. Pràcticament era tan important l'educació —una educació burocràtica i disciplinària— com el control a la població, i tots dos elements es concentraven a les *Escuelas Nacionales*, entre les que Sant Joan no era excepció. Potser com un símbol d'aquesta situació, el lloc on s'educava la mainada era també lloc de residència per a soldats. Encara molts exalumnes ho recorden: *«Quan entràvem al col·legi, pujàvem tots junts amb els soldats, que estaven al pis de dalt... a vegades feien el ranxo al pati i anàvem allà a veure com el repartien. La cuina la tenien a la paret de can Crebuet i a la una repartien el menjar, cap a les vuit del vespre feien un passant amb tambors, trompetes, inclús gaites i era maco. S'acabava al Passeig...»*²³.

A partir de 1940 es va tornar a dividir l'escola en dues parts, la de nens i la de nenes, i òbviament, tot es feia en castellà: *«Fèiem dictats, problemes, aritmètica, coses senzilles que s'adaptaven al règim. L'any 1943 o 1945 va venir un mestre nou castellà, i era una cosa tan rígida que quan ens volia castigar per alguna cosa ens agafava per l'orella i ens la*

A la postguerra es va tornar a implantar la divisió de sexes a l'ensenyament. A la fotografia, un grup de l'escola de nenes.

Un grup d'alumnes de l'escola, davant de la capella de la Moreneta que ells mateixos havien aixecat. La imatge correspon a l'any d'inauguració el 1959, a la fotografia hi surten els tres nois que van prendre la iniciativa de fer la capella: Jo sep Bosch (a la dreta de la capella, amb camisa de quadres i jersei), Ramon Vila (a la seva dreta, amb jersei de coll alt) i Francesc Vojula (dues files més amunt, amb camita blanca).

recargolava amb un mal que ens fonia que fins i tot donavem voltes... I per sort ens el van treuren²⁴.

L'any 1946, es constitueix la Comisión Local de Mutualidades y Cotos Escolares de la Previsión, per fomentar i impulsar l'obra pedagògica. La reunió se celebrà a la biblioteca del grup escolar i serví per posar un mica d'ordre en el sistema educatiu que havia de portar l'escola. S'ha de pensar que a finals dels anys quaranta, a la província de Girona hi havia un alt índex d'analfabetisme; a més a més a Sant Joan de les Abadesses hi havia molts canvis en el professorat, mestres que eren traslladats a altres poblacions i nous nomenaments com la de la mestre Carme Vidal i Feu que va ser recomanada per l'alcalde Eduard Armengol a l'inspector de Primera Enseñanza. Als anys cinquanta es va intentar solucionar el desgavell dels anys recents a la fi de la guerra: a partir del 3 de novembre de 1950, fou obligatòria l'assistència a classes dels nois i noies de dotze a quaranta anys fins que aprenguessin a llegir i a escriure. A més, calia fer complir la llei que deia que tots els nens i nenes en edat escolar havien d'anar a l'escola ja que no era suficient un ensenyament domèstic. Les autoritats, a tots nivells, no van estalviar esforços per baixar l'índex d'analfabetisme: des de directrius i circulars inserides al Boletín Oficial del Estado a censos d'analfabets del terme. Tot i això, el resultat d'aquestes mesures no té una repercusió a curt termini en els censos, perquè el nombre real

d'analfabets i desatesos és més gran dels que figuren inscrits. També era remarcable l'índex d'absentisme escolar, però per solucionar aquesta deficiència no es prenen mesures concretes.

L'edifici continuava en una situació poc favorable per a l'ensenyament, les inspeccions denunciaven que calia emblanquinar l'escola i que faltava neteja. Des de l'Ajuntament s'afirmava que no es feia perquè estaven a l'espera de les obres i que es volia urbanitzar tot l'entorn²⁵. Les visites periòdiques que realitzaven els inspectors de la Inspección de Enseñanza Primaria de Girona fan constar durant més de dues dècades el mal estat de l'edifici: "A pesar de los esfuerzos de la Junta Local e Inspección no se han podido realizar las mejoras precisas, ni las reparaciones de los desperfectos de nuestra guerra última. Es una pena que tan buen equipo de maestros tenga un albergue tan poco decente..."²⁶.

Les obres començaren a partir dels anys 60 i permeteren oferir als alumnes unes instal·lacions més higièniques i aptes per a l'educació. Potser l'element més destacat fou la calefacció central que, en principi, havia d'arraconar les velles es-

PROFESSORS RECORDATS

Al llarg de 75 anys, són molts els professors que han treballat a l'escola pública de Sant Joan. Tots ells, en certa mesura, han estat hereus de Josep M. Andreu, un pedagog avançat al seu temps que avui dona nom al centre, tot i que ell no va arribar a exercir en l'actual edifici. A banda del mestre Andreu, són molts els noms de professors que hauríem pogut esmentar en aquest treball. En destaquem especialment tres, per la petja que van deixar en els seus alumnes, i que hem pogut constatar en les entrevistes realitzades durant l'elaboració d'aquest estudi. Es tracta de Joan Baptista Freixas, director del centre durant gairebé quatre dècades, i de Núria Serra i Dolors Bonet, dues professores que van saber anar més enllà del que en la seva època es demanava en l'ensenyament de les noies. En ells simbolitzem el reconeixement a tots els mestres.

Joan Baptista Freixas i Masoliver, «el senyor Freixas»

Va néixer a Pardines el 16 de juny de 1907, i va arribar a Sant Joan de les Abadesses el 1933, on es va fer càrrec del grup de nens de primer grau. En aquells moments ensenyava en llengua catalana. Des de llavors, es convertí en un dels mestres més recordats de l'escola pública de la nostra vila, tant per la seva manera de ser i de fer com per la seva llarga trajectòria com a professor: 44 anys, dels quals 38 van ser, a més, com a director.

Amb l'esclat de la guerra civil, va marxar al front creuant la frontera a través dels Pirineus per incorporar-se a les tropes de Franco. Va aconseguir el grau d'alferes provisional. Acabat el conflicte bèl·lic, retorna a la vila i es vincula al moviment falangista, primer com a cap local de la Falange Española Tradicionalista, des del 22 d'agost del 1939, i més tard, al capdavant del Frente de Juventudes de la Falange³⁵. Immediatament, es reincorpora a l'ensenyament. En una visita d'inspecció de l'any 1940, ja es diu d'ell que «es conveniente que pase al último grado para que dé el último retoque a

la formación de los niños de San Juan, pues por haber pasado a la España Nacional y haber tomado parte en los Cursos de Orientaciones Nacionales de Pamplona y en otro de Alferces Provisionales, conoce bien la doctrina de la Nueva España que hay que inculcar a la nueva generación»³⁶.

Caracteritzat, doncs, per un ensenyament fidel al règim franquista i una disciplina fèrria, però també per una dedicació molt intensa a la docència, l'any 1965 va rebre un premi de 10.000 pessetes i el diploma de «Maestro Distinguido» per part de la Dirección General de Primera Enseñanza. La seva figura va marcar diverses generacions de santjoanins, que el recorden amb diversitat d'opinions. La coincidència general, en tot cas, és en destacar que Joan B. Freixas va passar la seva vida, durant gairebé quatre dècades, entre les parets de l'escola pública de Sant Joan. Els seus exalumnes més grans recorden fins i tot una ocasió, als anys 50, en que va contractar una pulmonia, i ni això no li va impedir d'anar a l'escola. Es va arraulir sota una manta, en una taula situada al lateral de la classe des d'on dominava tots els alumnes: «Només se li veien els ulls i el nas, i cada dues hores venia la seva dona i li duïa un caldo o una pastilla»³⁷. La seva jornada no acabava mai amb els horaris lectius. A la tarda, hi havia les conferències, classes afegides que s'allargaven fins a quarts de vuit, hora en què solia anar a sopar. Després, durant molts anys, tornava a l'escola on començava una altra conferència per als més grans. A aquestes classes hi anaven alumnes de batxillerat, peritatge mercantil o teneduria de llibres, entre altres.

Malgrat tot, en els últims temps de la seva carrera professional, fora de l'ensenyament oficial (és a dir, en les classes de conferències) ensenyava català a alguns alumnes. Els temps ja començaven a canviar. Joan B. Freixas va continuar exercint de professor fins a la seva jubilació, el 1977. El 26 de juny d'aquest any, l'Ajuntament va organitzar un acte d'homenatge als locals del Centre Catòlic, en el transcurs del qual li va ser lliurada una placa. Després, es va fer un dinar a ca la Bonica. A més, el consistori va sol·licitar que li fos concedida la medalla d'Alfons X el Savi.

Núria Serra i Miquel

És una figura no tan coneguda com Joan B. Freixas, perquè no va estar tants anys a Sant Joan, però va deixar una petja molt profunda en les persones que la varen tenir com a mestra, tant per la seva capacitat docent com per les conviccions fermes que va mantenir en moments difícils. Transcrivim a continuació unes breus memòries biogràfiques redactades per aquesta professora, que viu actualment a Barcelona. Va exercir a Sant Joan abans i després de la Guerra Civil, i va deixar un gran record en les seves alumnes, fet que s'ha pogut constatar a través dels

seus testimonis orals. En ple franquisme, va parlar a les seves alumnes dels drets humans, de personatges històrics de Catalunya com el president Companys i de la necessitat de mantenir les arrels del país.

«La meua arribada a l'escola fou el primer de setembre de l'any 1933, començant el curs escolar al mateix temps que el senyor Freixas, excel·lent mestre. M'impresionà l'edifici de les escoles. D'estructura moderna, molt ben distribuïdes les aules, espaioses, bons finestrals, ben il·luminades. L'entrada principal situada al mig, entre les dues ales, destinades, de cara a l'edifici, a la dreta pels nois i a l'esquerra per les noies. No obstant hi havia certa discriminació en quant a l'entrada: els nois i els mestres corresponents tenien accés a les aules per la porta principal i les noies i mestresses entràvem per l'extrem de l'ala esquerra. Vaig començar encantada per l'ambient de les alumnes, primer grau dels tres en què estava dividida, o millor, agrupada, l'escolaritat. Els pàrvuls estaven en un edifici situat a la plaça del Monestir. Les companyes (recordo la Maria Llenas i la directora, Montserrat Chavarría, intel·ligent, treballadora) compartíem diàleg a l'escola i amb les famílies de les alumnes. Aviat vaig involucrar-me en el viure santjoaní i a entregar-me del tot a l'escola. La responsabilitat per formar part en l'educació d'aquelles nenes m'esborronava i procurava fer palès el meu desig d'ésser útil i eficient aplicant els mètodes que coneixia i, al mateix temps, la meua intuïció, per fer les classes agradables i actives. Allí tenia la «meua» aula, les «meves» alumnes que formaven un flo-

rilegi encantador. Disfrutava posant tot el meu entusiasme de què era capaç, alhora que intentava corregir els fracços i la meua inexperiència pedagògica.

Passaren varies companyes en el transcurs dels anys. Recordo, a més de la senyoreta Llena, la Negra, la Santaló —neboda d'un Santaló polític de Girona—, la Terradellas de Tona, la Florensa, l'Agnès Blanc —primer com a parvulista, mestra excel·lent—, la Pilar (no recordo el cognom) que vingué quan la guerra, la Montserrat Soler, la Leocàdia, la Busquets... Unes interines, d'altres amb propietat.

Una de les coses que m'impresionà fou l'empremta que deixà un gran mestre, el senyor Andreu, el qual jo no vaig conèixer. Havia treballat amb els alumnes unes maquetes de relleu geogràfic de Sant Joan i l'entorn, calculant amb exactitud proporcional altituds i depressions, digne d'admiració, inclús per experts geòlegs. Per altra banda vaig constatar la llavor que deixà als seus alumnes, que explicaven amb quina facilitat entenien les matemàtiques i la cultura que acumularen, despertant alhora el desig d'incrementar els seus coneixements. Sant Joan li ha dedicat el seu nom al carrer de les escoles.

El meu treball durant aquests anys? Disfrutava ensenyant i també participava a preparar representacions escolars, cants rítmics, recitals... M'agradava la plàstica i descobria les possibilitats de moltes alumnes en el gust per les obres artístiques, inclús en la creativitat. Potser jo massa atrevida en la pintura...

Quan la guerra, s'establí la coeducació. El senyor Pascual i jo teníem els nois i les noies del tercer grau. Ens partírem la meitat dels alumnes perquè hi hagués equitativament tan nombre de nois com de noies a les dues classes. El senyor Freixas estava implicat a l'exèrcit.

Recordo un fet que m'impactà molt. El règim imperant obligà tancar l'escola de les monges Carmelites i les nenes vingueren a l'Escola Nacional. Dones bé, jo desitjava fer participatius nois i noies als temes objecte d'estudi, fossin Mates, Ciències, Literatura, Socials... Hi havia una nena d'uns nou o deu anys, que sempre estava absent. Jo la «punxava» perquè reaccionés participant; i de cap manera. Un dia, però, se m'acosta una alumna, dissimuladament, i em comunicà que els anarquistes havien mort el seu pare recentment. Vaig comprendre el seu estat anímic i vaig parlar amb la seva mare. Preocupant-me per ella, nena intel·ligent, arribà a presentar-se més tard i aprovar l'ingrés al Magisteri. Seguí la carrera a Barcelona amb bones notes i arribà a exercir a Sant Joan, crec

que al Col·legi de les Monges, que el recuperaren després de la guerra.

Quan Sant Joan fou bombardejat pels nacionals, es tancaren les escoles. Sortíem diàriament els mestres amb els pocs alumnes que recollíem, però durà poc. L'escola es convertí en hospital on es recollien malalts i ferits de la guerra. Durant aquests temps, s'obrí una entrada de l'ala esquerra (abans la de les noies) a la porta principal. Passàrem molta angoixa i vicissituds que ara no fa el cas però si que vull fer ressaltar que la malastruga guerra fou motiu de conivència amb els santjoanins hores conflictives i doloroses. Això ajudà a sentir-me més i més identificada a la població, de tal manera, que encara ara, als meus 94 anys, continuo estimant d'una manera inoblidable aquestes terres. A més, aquí nasqué i morí als quatre mesos una filla meua que està enterrada al cementiri santjoaní. Com puc oblidar-lo?

Normalitzada l'escolaritat, una vegada acabada la guerra, seguírem la tasca iniciada anys enrera. Cal remarcar que a la sortida d'impartir les classes, fèiem una o dues hores extra: teneduria de llibres, càlcul mercantil, correspondència, ingrés al Batxillerat, francès... M'agradava i em sentia feliç pel tracte més íntim que es prestava al treball a unes simpàtiques i alegres santjoanines, actives, treballadores, responsables. Dues d'elles entraren a l'Ajuntament i la seva tasca fou encomiable.

Voldria fer ressaltar que una de les coses que ajudaren a un millor coneixement dels voltants de Sant Joan fou que els caps de setmana venia el meu espòs, mestre de patronat de Barcelona, aficionat a les Ciències Naturals. Els dos recorreguérem aquestes terres de tal manera que arribàrem a conèixer la vegetació, minerals i fòssils del redós santjoaní. In-

ciàrem un herbari i recull de fòssils d'aquesta part del Prepirineu disfrutant».

Dolors Bonet i Castanyer

Va arribar a Sant Joan de les Abadesses el 21 d'octubre de 1955 i a partir del 25 de setembre de 1960 va obtenir la plaça en propietat de mestra directora. Se la recorda com una mestra disciplinada, però amb empenta, que volia aixecar el nivell de l'ensenyament de les noies. Per exemple, va proposar a les seves alumnes realitzar el primer batxiller i el primer comerç a distància, fent les classes a l'escola de Sant Joan i examinant-se a Barcelona: *"Ens va posar un repte, i va ser un sacrifici molt fort per les dues parts, però va valer la pena"*¹⁹⁸. De Dolors Bonet, es destaca que era una professora amb gran capacitat pedagògica, que donava més importància a l'explicació que a la memorització. Impartia les matèries pròpies del sistema educatiu, a més d'ensenyar el que llavors es coneixia com a *urbanitat*. Moltes de les seves exalumnes encara recorden, per exemple, les lliçons de protocol a taula de Dolors Bonet: *"Hi havia molta disciplina, però amb ella apreníem sense donar-nos compte (...) A la classe dels grans de la Dolors Bonet ens explicaven les coses en lloc de memoritzar-les... També fèiem classes d'urbanitat, de saber-nos presentar, de saber menjar... Per exemple, de fer anar el ganivet: portàvem el plat i el ganivet de casa, i ens ensenyava a pelar una taronja sense tocar-la. Era divertit, i al mateix temps apreníem..."*¹⁹⁹

La mestra Dolors Bonet, l'any 1965, amb les seves alumnes.

tufes de llenya. Aquestes s'havien d'encendre cada matí abans de les classes i fins que no havien arriat, els alumnes i professors passaven, els dies d'hivern, molt de fred. Desgraciadament per a uns i altres, la calefacció central tampoc no escalfava prou, les estufes van haver de reparar-se a les aules i les obres estaven parades²⁷. L'any 1967, es revisaren les estufes de petroli i es regularitzaren els radiadors perquè tinguessin més potència, i també es demanà a l'Ajuntament la col·locació de persianes per evitar que marxés l'escalfor, però aquesta demanda no es portà mai a terme. Com a mínim, però, en aquesta ocasió, es realitzà un condicionament de l'interior, es pintà la façana, es tancà el pati i es construïren quatre aules a la segona planta.

El setembre del 1969, l'alcalde Josep Bosch i Ginesta explicà els seus projectes per a les escoles i ja comentà la intenció de donar un nom al grup escolar. Un altre dels projectes fou la construcció d'un cobert al pati, que serviria per fer gimnàstica i seria la zona d'esbarjo en dies de mal temps. Es projectà al centre del pati perquè pogués ser utilitzat per nens i nenes, però mai no es portà a terme.

El Colegio Libre Adoptado

A partir del maig de 1968, a la vila de Sant Joan hi hagué estudis mitjans de Batxillerat que funcionaren sota el nom de Colegio Libre Adoptado (CLA) i que s'impartiren en diferents llocs: en els locals dels números 5 i 7 del carrer Sant Isidre, i al Centre Catòlic, on els estatuts marcaven el domicili social. Però aquests locals no eren adequats per fer-hi classes i per això l'Ajuntament va convocar el dia 12 de febrer de 1969 el professorat de l'escola pública, amb el director Joan B. Freixas, i el director del CLA, Vicenç Pla. Aquesta reunió va servir per comunicar que l'Ajuntament pagava les obres d'adaptació de l'escola pública per ubicar-hi les dependències del CLA. Al març d'aquest mateix any ja s'havia donat el vist-i-plau des del Ministerio de Educación Nacional perquè s'hi instal·lés de manera provisional, i l'octubre del mateix any ja es va traslladar a la segona planta de l'edifici. L'any 1970, es va declarar que el CLA fos mixt. Durant dos anys va compartir espai amb l'escola pública de primària²⁸, i malgrat els problemes de convivència entre les dues realitats, va representar la primera i única experiència reglada i reconeguda d'ensenyament mitjà que hi ha hagut a Sant Joan.

Tres dels mestres històrics de l'escola, l'any 1970. D'esquerra a dreta, Vicenç Oltra, Joan B. Freixas i Pere Casas.

Mentrestant, s'estava gestant el projecte d'un edifici que havia d'acollir definitivament els estudis mitjans del CLA i que s'havia de construir al parc de les Mudes (conegut com els Horts de l'Hospital). El projecte va ser realitzat per Pere Picola i Masdeu, i es va demanar una subvenció al Ministerio de Educación Nacional. Aquest edifici de nova creació havia d'ocupar una superfície de 4.000 m² i va estar molt a prop de ser una realitat: el 20 de maig de 1970 s'autoritzava una subvenció de 4.320.000 pessetes, i una anticipació de 480.000 pessetes. Però tot aquest projecte tan ambiciós va quedar aturat l'any 1972, quan el CLA va quedar unificat amb el nou centre de batxillerat que es construïa a Ripoll, arran dels canvis que s'havien produït en el sistema educatiu amb la Ley General de Educación. Per tant, les subvencions per la construcció de l'edifici van quedar aturades. Des de Sant Joan, es va lluitar per poder conservar-les i utilitzar-les amb una altra finalitat: adequar amb els mitjans necessaris l'escola pública, adaptant-la al nou sistema educatiu. El setembre de 1973, es rebé una carta de Madrid on es comunicava que la subvenció quedava denegada. Tot i reclamar-la una altra vegada, quedà cancel·lada definitivament el 6 d'abril de 1974. Possiblement, però, els rumors d'una ampliació a l'edifici de les escoles continuaven a la vila, i el 26 d'octubre de 1974, dotze persones vinculades al món de la cultura i de l'arquitectura, relacionades amb l'arquitecte Jeroni Martorell, van adreçar una carta a l'ajuntament demanant que

l'estructura de l'edifici no fos modificada, sinó que es construís un edifici annex al pati de l'escola. Aquesta polèmica, però, es va diluir perquè la subvenció hipotèticament destinada a ampliar les escoles ja s'havia perdut definitivament.

L'Educació General Bàsica

El fracàs del projecte d'ensenyament mitjà a Sant Joan era una conseqüència més dels canvis que a la dècada dels setanta va experimentar l'ensenyament a tots els nivells. La Ley General de Educación del 1970 va implantar l'Educació General Bàsica (EGB), amb escolarització obligatòria fins als 14 anys. Aquest sistema educatiu es va anar imposant a les escoles públiques de forma paulatina i va significar una modificació general en la manera de fer dels mestres i una nova distribució d'aules. Les obres de remodelació que es feren a l'escola pública de Sant Joan per adaptar-la al nou sistema foren unes de les més importants de la seva història el 1975. Aquestes obres (projectades per l'arquitecte Josep M. Gener i amb un pressupost de 4.805.639,89 pessetes) no modificaren l'aspecte exterior de l'edifici, que encara és el que veiem avui, i l'única reforma la patí la façana que dona al pati. El seu principal objectiu consistia en reubicar i modificar espais. Fins llavors, els nens i les nenes estaven dividits, i a la pràctica, dins del mateix immoble funcionaven dues escoles. Ara tot queda unificat en una de sola. Per això s'havien de modificar espais i suprimir aules per fer una sala

de professors, despatxos de direcció i nous serveis sanitaris, a més del menjador i la cuina, que van començar a funcionar el 1978 amb les cuineres Rosa Begudà i Anna Serrat. També calia instal·lar una calefacció nova, que ja convenia perquè l'anterior havia donat molts mals de caps. Els terres i els sostres es van fer nous, i a la segona planta es van redistribuir les quatre aules.

Els canvis no van ser només d'espais físics. Els més importants es van produir en l'àmbit pedagògic. Fins aleshores, l'ensenyament es dividia en tres graus o cicles: el primer grau, de 6 a 8 anys; el segon, de 8 a 10 anys i el tercer, d'11 a 14 anys. L'educació encara continuava separada per sexes, la de nenes, per exemple, donava més importància al que es deia *enseñanzas del hogar*. Tot això, amb l'entrada de l'EGB, va canviar perquè l'educació es va dividir en vuit unitats i l'ensenyament ja va ser igual per als dos sexes. Els aires de renovació també es van sentir en la voluntat dels pares i mares de participar en la vida escolar. És el moment en què es crea l'Associació de Pares d'Alumnes (APA) de l'escola, que comença a funcionar l'any 1972 amb l'aprovació dels estatuts que la regeixen. La primera junta la presideix Pere Juncà. No serà fins més endavant, però, que els pares podran participar directament de la gestió dels centres educatius. L'any 1974, la matrícula de l'escola havia augmentat: de 209 alumnes s'havia passat a 230. Tot i aquest increment, el nombre aconsellable segons el Ministerio de Educación havia de ser de 240 alumnes per mantenir sense problemes les vuit unitats.

Una taula de gimnàs a la pista de l'escola, dirigida pel professor Francesc Pujolar, a finals dels anys 70. Formava part d'una festa de final de curs, i hi participaven alumnes de setè i vuitè d'EGB.

Records del pupitre

Si alguna cosa recordem molt bé del nostre pas per l'escola són aquelles anècdotes, aquells càstigs, aquelles petites coses que sortien de la rutina. A continuació hi ha una selecció d'aquests moments de vida posats en boca dels propis protagonistes. Hem volgut respectar el llenguatge oral per donar més espontaneïtat als testimonis.

Julián Las Heras

A la classe no hi havia calefacció, només una estufa al mig, amb el tub que sortia per la finestra. Vaig demanar al mestre: «Senyor Pascual, que em deixa tirar papers a l'estufa?», però entremig hi havia un petard, un tro que llavors costava 10 cèntims, va esclatar i va fotre l'estufa enlaire, amb els canons i tot.

Ramon Vila

Recordo que al matí ens donaven esmorzar. Cada dia hi havia un encarregat de fer la llet, amb la mateixa estufa de la classe. Deien que venia d'Amèrica, era llet en pols, i també alguns dies ens donaven formatge.

Un dia a la setmana, el dijous després del pati, el senyor Freixas ens feia cantar cançons patriòtiques («Montañas Nevadas», «Prietas las filas...»). El «Cara al sol» el cantàvem només un cop per setmana però l'himne espanyol cada dia.

Salut Picola

Un dia vàrem aconseguir una clau de l'escola. Quan tothom era fora, vàrem entrar i llavors guarnirem l'escola perquè l'endemà era el sant de la senyora Bonet. Va ser una cosa feta amb molt de carinyo.

Lluís Cubí

Una vegada el senyor Freixas va castigar un nen a quedar-se a dins la classe tot el migdia. Va tancar amb clau i va marxar. El nen va posar totes les taules en fila davant la finestra, va córrer i saltar a una de les branques dels arbres del pati. Quan a la tarda arribà el senyor Freixas, va veure les taules i les petjades marcades i va mirar ràpidament al pati per si s'havia fet mal però no hi havia ni rastre de nen. S'havia escapat i estava sa i estalvi.

Francesc Dial

El dia del sant del professor li vàrem fer un regal i ell ens va convidar a berenar a la Fonda Ter on s'estava allotjat. Ens va donar galetes i plàtans, fruita que alguns encara no havíem vist mai. Quan ens va demanar si ens agradava alguns van dir que sí però altres van dir que no. Resulta que els que van dir que no es menjaven el plàtan sense pelar.

Ramon Oliveras

El 1940 ens van donar uns jerséis nous, que ens deien que els regalaven els americans. Ens els van fer posar el dia que venien a fer la foto.

Jaume Soler

Quan acabàvem de les classes i anàvem a jugar, baixàvem per la barana. Però un dia, el 31 d'octubre de 1945, un company em va tocar quan baixava i vaig caure. Vaig picar amb l'esquena a la barana del primer pis i amb el cap al graó del peu de l'escala. Vaig estar quatre dies sense sentir. Em posaven draps amb àrnica sobre el cap fins que vaig vomitar sang i vaig tornar en sí. El senyor Freixa va castigar a tots els alumnes a escriure 200 vegades una frase.

Jordi Canelles

El senyor Freixas sentenciava que si «la Primera República fue mala, la segunda fue peor». En Lluís Bassaganya per polemitzar i fer crispar al mestre li deia la mateixa frase canviant la paraula República per Dictadura.

Francesc Descamps i Francesc Nogué

Quan una pilota saltava al pati de les nenes, quasi era un pecat anar-la a buscar.

Vàrem trencar un vidre tirant castanyes i al senyor Freixa li diguérem que havia estat jugant a pilota. Ens el va fer pagar i vàrem estar un mes sense berenar, només menjant el pa, sense la sardina de cada tarda.

Josep Surinyach, Josep Bosch i Ramon Vila

El 1959 vàrem fer una capelleta a la Muntanyeta. Per Setmana Santa vàrem agafar ciris del monestir i els hi vam col·locar. Les monges es van espantar i ens van denunciar. Quan ho vàrem haver explicat al senyor Freixas, fèrem la capelleta ben feta. El dia de la inauguració es va fer una processó des de l'escola cap a l'església per beneir-la i després fins a la capelleta. 25 anys més tard, es traslladà la capella més amunt, on la podem veure avui dia, a partir d'un projecte fet per en Cisco Fajula.

Rosa Begudà i Anna Maria Serrat

L'any 1978 vàrem obrir el menjador. Ens van portar material del menjador de Sant Pau, que havia tancat. Erem només 30 però no teníem quasi res. Un dia vàrem invitar l'Ajuntament a dinar i els vàrem fer tanta pena, que ens van portar plats i olles i material.

Distribució de les classes el curs 1973-1974, i mestres de cada curs

Curs	Alum.	Professorat
1r EGB	20	Roscer Sunyer
2n EGB	20	Pere Casas
3r EGB	35	Vicenç Oltra
4t EGB	42	Josep M ^a Dausà
5è EGB	37	Teresa Sanz
6è EGB	29	M ^a Jesús Santaliestra
7è EGB	28	Carlota Atanes
8è EGB	19	Joan B. Freixas

Els mestres que apareixen són els tutors de cada curs, però als cursos de 6è i 7è hi havia la mestra Carlota Atanes que impartia assignatures de l'àrea de matemàtiques i ciències i la mestra Mª Jesús Santaliestra que impartia assignatures de l'àrea de llengües i ciències socials.

La mort del general Franco, l'any 1975, i els canvis socials que propicià el final de la dictadura es reflectiren, com és obvi, en l'ensenyament. El curs 1976-1977, es comencaren a impartir les primeres classes de català. Foren a càrrec del professor Josep Santanach, i en un primer moment es feren sense reconeixement oficial. L'ús de la llengua catalana encara es limitava a aquestes classes, que només rebien els alumnes més grans. Els primers passos de catalanització són tímids (com l'acord de l'Ajuntament, el setembre de 1977, d'adquirir una bandera "de la regió catalana" per a l'escola), però inexorables. A partir de 1978, s'oficialitzà l'ensenyament del català, que continuà a càrrec del mateix professor. Josep Santanach recorda que llavors

"ja s'havia començat a fer alguna altra assignatura en català, com les Ciències Socials"²⁹. La jubilació de Joan B. Freixas, el 1977, després d'una llarguíssima etapa de 38 anys com a director de l'escola, és el símbol de la fi de tota una època (vegeu annex *Mestres recordats*). El substitueix en el càrrec el professor Pere Casas i Marcer.

Si la dècada dels setanta va ser marcada pels canvis pedagògics i l'adaptació de l'escola a una realitat social i política canviant, la dels vuitanta va aprofundir en aquesta línia. És així que el 1983, el centre tornà a tenir nom propi, per primera vegada des dels llunyans anys de la guerra civil. A partir d'aquesta data, passà a dir-se Col·legi Públic Mestre Andreu³⁰, en record del pedagog Josep M. Andreu i Reñé (vegeu annex *Mestres recordats*), fundador a Sant Joan de la Festa de l'Arbre. Periòdicament, hi ha constància d'actuacions de millora en un aspecte o altre de l'edifici: el 1985 es pinten els interiors, el 1986 es rehabilita la façana i se li dona el color actual, i el 1988 s'adequen espais al primer pis com a sala de professors i biblioteca. En l'aspecte pedagògic, el 1985 s'aprova la Llei Orgànica del Dret a l'Educació (LODE), que modernitza diversos aspectes del sistema educatiu, de l'oferta de places escolars i de l'adequació del funcionament dels centres escolars a la democràcia. Arran de la LODE, es constitueixen els consells escolars, amb representants de totes les instàncies implicades en l'ensenyament (mestres, pares, alumnes i ajuntaments), i el Col·legi Mestre Andreu no n'és una excepció. La creació d'aquest organisme

reforça el paper de l'APA en el centre, que durant aquests anys és molt actiu. D'una part, l'associació prepara activitats formatives extraescolars (des d'informàtica a música, mecanografia o idiomes) i organitza activitats esportives o culturals que encara avui tenen continuïtat i reforcen la presència de l'escola en la vida del poble (la marxa excursionista regularitat, el concurs literari de Sant Jordi, la diada de l'escola o el pessebre vivent, que es posa en marxa el Nadal de 1984). D'altra banda, l'APA intervé en aspectes d'oferta educativa per suplir mancances concretes, com és la contractació

L'escena del naixement, al claustre del Palau de l'Abòdia, en el primer pessebre vivent organitzat per l'APA (actual AMPA) de l'escola, l'any 1984.

d'una maternalista per poder acollir nens a partir de 3 anys o la d'una professora de gimnàs "per evitar que els alumnes estiguessin en inferioritat de condicions amb la veïna escola privada de la vila"⁶¹. No és casual aquesta referència si es té en compte que a partir dels anys vuitanta la davallada demogràfica de la població i el descens de la natalitat es comencen a notar a les aules, i els dos centres escolars de Sant Joan han de repartir-se un alumnat cada vegada més escàs.

Els últims anys

La dècada dels anys 90 comença amb un nou canvi legislatiu, que portarà conseqüències immediates i visibles al Col·legi Mestre Andreu. El mateix any 1990, el govern espanyol aprova la Llei Orgànica d'Ordenació General del Sistema Educatiu (LOGSE), que generalitza l'escolarització obligatòria fins als 16 anys, dividida en dues etapes: l'Educació Primària dels 6 als 12 anys i l'Educació Secundària Obligatòria (ESO) dels 12 als 16.

L'aplicació de la LOGSE determinarà que les dues escoles de Sant Joan només cobreixin la primera d'aquestes etapes, i que a partir dels 12 anys els alumnes hagin de continuar els seus estudis fora de la vila. Els intents per evitar o redreçar aquesta situació imposada i dotar a la població d'una oferta d'ensenyament secundari serien objecte d'un altre estudi. La realitat, però, és que les escoles de Sant Joan perden dos cursos durant la dècada dels 90, amb una quantitat d'alumnes que representa una quarta part del total (en el cas de l'escola Mestre Andreu, el 1991 hi havia un total de 219 alumnes, dels que 61 eren d'edats compreses entre 12 i 14 anys). La nomenclatura oficial també canvia, i el centre passa a anomenar-se oficialment CEIP (Centre d'Educació Infantil i Primària) Mestre Andreu. La pèrdua d'alumnes tin-

Davant del Moli Petit, els alumnes de sisè curs de primària que van participar en el rodatge de la pel·lícula Abadeses i camperols. La pel·lícula va obtenir un dels premis de Vídeo Escolar del Departament d'Ensenyament, aquest mateix any.

drà, però, un efecte secundari: l'alliberament d'espais de l'escola que es podran destinar a altres usos. Així, a partir de l'1 de setembre de 1998, una bona part de l'ala esquerra de l'edifici serà ocupada per la llar d'infants municipal El Moli Petit, després d'haver-hi fet les obres d'adequació corresponents.

Durant els anys 90, l'escola rejuveneix el perfil dels seus mestres i accentua encara més la relació amb el seu entorn immediat, a través de les activitats extraescolars. Des del 1994, participa activament en l'agermanament entre Sant Joan de les Abadeses i el municipi occità de Le Palais sur Vienne. A partir d'aquesta data, es porten a terme intercanvis regulars d'alumnes amb els tres centres escolars de Le Palais. L'escola també obté diversos premis en el Concurs de Vídeo Escolar que organitza cada any el Departament d'Ensenyament de la Generalitat, amb produccions audiovisuals sobre costums, llegendes o història de Sant Joan, dirigides pel professor Joan Guillemet. El 2003, es commemora el 20è aniversari del pessebre vivent de l'APA (ara AMPA, Associació de Mares i Pares d'Alumnes) amb la participació d'alumnes i exalumnes en les escenes, distribuïdes en un recorregut per la Vila Vella. Al complir el seu 75è aniversari, l'estiu de 2004, el vell i sòlid edifici dissenyat per Jeroni Martorell és objecte encara d'una nova actuació de millora, amb la renovació de tota la coberta de la teulada.

NOTES:

¹ Entrevista a Julián Las Heras, per Joan Guillaumet i Jordi Vilarrodà. Les dades d'ubicació de les aules i les referents als professors corresponen a l'any 1929.

² AHMSJA, Llibre d'actes de la Junta Local de Primera Ensenyanza.

³ AHMSJA, actes de la Comissió Pro-Escoles.

⁴ Es refereix als germans Pastors i Surroca.

⁵ AGA, *Proyecto del nuevo Grupo Escolar de San Juan de las Abadesas*.

⁶ AHMSJA, *Ayuntamiento de San Juan de las Abadesas, Memoria 1925-1926*.

⁷ AMSJA, Diari *El día gráfico*, 16-09-1925.

⁸ AHCOAC, Fons Jeroni Martorell.

⁹ AHCOAC, Fons Jeroni Martorell.

¹⁰ AGA, *Proyecto del nuevo Grupo Escolar de San Juan de las Abadesas*.

¹¹ AGA, *Proyecto del nuevo Grupo Escolar de San Juan de las Abadesas*.

¹² Les altres candidatures a la subhasta d'obres eren de Juan Ramon Espada i Perdiguier, Ignasi Mas i Morell (SA de Construcciones), Josep Orriols i Roca, Primitivo Espinàs i Graupera, Josep Pey i Desclau, Joan Maurici i Soler i Joan Falcrà i Teixidor. AGA, *Proyecto del nuevo Grupo Escolar de San Juan de las Abadesas*.

¹³ ACRI, *Restauració*, anys 1927-1930.

¹⁴ AHMSJA, Programa de Festa Major de l'any 1929.

¹⁵ AHMSJA, Actes del Consell Local de Primera Ensenyança.

¹⁶ AHMSJA, Documentació relativa als préstecs concertats, 1925-1940.

¹⁷ AHMSJA, Documentació de la revisió de comptes, 1923-1930.

¹⁸ AHMSJA, Instrucció Primària, creació de l'Escola Nova Unificada, 1937.

¹⁹ AHMSJA, Actes municipals, anys 1936-1939.

²⁰ Teresa Puigmal, entrevista de Joan Guillaumet.

²¹ Núria Serra i Miquel, entrevista de Jordi Roca.

²² AHMSJA, 20-12-1939 acta de constitució de la Junta de Enseñanza Primaria. AGA, fons del Ministerio de Cultura. Consta que s'aprova una subvenció per arreglar el grup escolar per un import de 36.313'78 pessetes. Desgraciadament aquesta subvenció no va arribar mai; ni les posteriors dels anys cinquanta, tampoc.

²³ Francesc Nogué, Francesc Descamps, entrevista de Joan Guillaumet.

²⁴ Ramon Oliveras, entrevista de Joan Guillaumet.

²⁵ AHMSJA, llibre d'actes de la Junta Municipal de Ensenyanza, 1940-1967.

²⁶ *Libro de Visitas de Inspección* (Fons del CEIP Mestre Andreu).

²⁷ AHMSJA, llibre d'actes de la Junta Municipal de Ensenyanza, 10 d'octubre de 1964.

²⁸ En aquesta època s'instal·la a les escoles una barana

que separava l'accés a les aules d'ensenyament primari i secundari.

²⁹ Entrevista a Josep Santanach, per Joan Guillaumet.

³⁰ Altres noms que s'havien contemplat eren Jeroni Martorell i Puig Estela.

³¹ AHMSJA, Expedient de sol·licitud de subvenció per a activitats del curs acadèmic 1984-1985.

³² AHMSJA, Projecte de la Casa de Mestres, Jutjat i Telègrafs.

³³ AHMSJA, Documentació relativa a la revisió dels préstecs efectuada pel Consell Municipal de Puig-Alt de Ter, 1936.

³⁴ Malgrat que tots els testimonis orals ens parlen del "senyor Freixa", el seu cognom real era Freixas.

³⁵ No hi ha constància de quina és la data exacta en què s'encarrega del Frente de Juventudes, però l'any 1947 la seva firma ja apareix en els documents d'aquesta organització.

³⁶ *Libro de Visitas de Inspección* (fons del CEIP Mestre Andreu).

³⁷ Entrevista a Lluís Cubí, de Joan Guillaumet i Jordi Vilarrodà.

³⁸ Entrevista a Joana Bosch, de Joan Guillaumet.

³⁹ Entrevista a Teresa Riera, de Joan Guillaumet.

ARXIVS CONSULTATS:

■ Arxiu Històric Municipal de Sant Joan de les Abadeses (AHMSJA)

■ Arxiu del Monestir de Sant Joan de les Abadeses (AMSJA)

■ Arxiu Històric Comarcal de Ripoll (ACRI)

■ Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (AHCOAC)

■ Arxiu Històric de Girona (AHGI)

■ Archivo General de la Administración (AGA)

BIBLIOGRAFIA:

■ Programes de Festa Major dels anys 1925, 1927, 1929, 1994 i 2000.

■ López i Vázquez, X. (coord.), *La Festa de l'Arbre. Un fet català de projecció europea (1899-1999)*, Diputació de Girona, Girona, 1999.

■ González-Agápito, J., *L'Escola Nova Catalana, 1900-1939*, Eumo Editorial i Diputació de Barcelona, Vic, 1992.

■ Busquets, J., Molero, J., *L'ensenyament a Palafrugell*, Ajuntament de Palafrugell i Diputació de Girona, Palafrugell, 1993.

Actes Litúrgics

DES DEL DIA 2 FINS AL DIA 10 DE SETEMBRE

Novena al Santíssim Misteri.

A 2/4 de 8 del vespre, Missa i cant dels goigs.

DISSABTE 11 DE SETEMBRE

A les 2 de la tarda, Repic general de campanes.

DIUMENGE 12 DE SETEMBRE SOLEMNITAT DEL SANTÍSSIM MISTERI

A 2/4 d'11 del matí, **Ofici solemne**. Presidirà la celebració de l'Eucaristia i farà l'homilia Mn. Joan Galtés, vicari episcopal per la ciutat de Barcelona. A l'ofertori es ballaran uns compassos del Ball dels Pabordes.

Acabada la Missa es farà l'**Exposició de l'Eucaristia al Front del Crist**. La Sagrada Forma romandrà tot el dia al Front del Crist per ser adorada pels fidels.

A les 12 del migdia, missa dominical, al Monestir.

A les 8 del vespre, **Solemne Vetlla al Santíssim Misteri**. Benedicció eucarística i cant dels goigs.

El monestir restarà tancat des de les 2 fins a les 4 de la tarda.

DILLUNS 13 DE SETEMBRE

Memòria de Santa Maria la Blanca

A 2/4 de 12 del migdia, Missa de la Mare de Déu.

DIMARTS 14 DE SETEMBRE Memòria del Beat Miró

A les 11 del matí, Missa de la memòria.

Actes Populars

DIVENDRES 10 DE SETEMBRE

A 2/4 d'11 de la nit, al pavelló-envelat, actuació de **Teatre de Guerrilla** amb l'espectacle "El directe". Entrada anticipada: 12 • Taquilla: 15 •

A les 12 de la nit, a la plaça Major, **Entrevoltes 2004**. Actuació dels **Diablers del Ripollès** amb una **cerca-vila** pel poble que començarà i acabarà a la plaça Major. Seguidament, **concert** amb els grups Potato i Atzukak. Organitza: Jovent Actiu Santjoani-JAS. Col·labora: Ajuntament de Sant Joan.

DISSABTE 11 DE SETEMBRE Diada Nacional de Catalunya

A 2/4 d'11 del matí, **Partit Amistós de Futbol**, de pre-benjamins, entre els equips Escola Pia d'Olot i C.E. Abadessenc.

Tot seguit, **Partit Amistós de Futbol**, de benjamins, entre els equips Escola Pia d'Olot i C.E. Abadessenc.

A les 12 del migdia, a l'església del monestir **Ofrena Floral a la simbòlica corona del comte Guifré**, fundador del monestir de Sant Joan de les Abadesses i de la dinastia nacional catalana.

Tot seguit, al Palau de l'Abadia, presentació del **llibre de fotografies antigues**: Sant Joan de les Abadesses, Imatges i records.

A continuació, al Palau de l'Abadia, inauguració de **les exposicions**:

■ Fotografies del 75è aniversari de la construcció de l'edifici de l'escola Mestre Andreu.

■ 20 anys de la Veu.

A les 3 de la tarda, al camp de tir, **Tirada Social al Plat**.

A les 4 de la tarda, **Trobada de Gegants**. Plantada a les Cinc Fonts. Els gegants de Sant Joan, Isaura i Gentil, faran la Cerca-vila fins a la Plaça Major, acompanyats de les colles geganteres de Campdevàrol, Ripoll, Ogassa, Sant Pau de Segúries, Colònia Estebanell, Llanars, Vilallonga de Ter, Manlleu, Torelló, Besalú i Sant Andreu del Palomar. Recorregut: Cinc Fonts, Pont Vell, Ramon d'Urg, Fundació Emma, Mestre Andreu, Ramon Serrat, ctra. Camprodon, Pere Rovira, pl. Torras i Bages, pg. Comte Guifré i pl. Major.

A les 5 de la tarda, **primer partit de la lliga de futbol** de 1ª territorial, entre els equips Sant Miquel de Fluvià i el C.E. Abadessenc.

A 2/4 de 6 de la tarda, a la plaça Major, **Festa Major Infantil** "Disbarats al confeti", amb el grup **CL4 SAPASTRE**, seguit de la **Festa de l'escuma**.

A les 8 de la tarda, **Partit Amistós de Futbol**, de juvenils, entre els equips C.F. Ripoll i C.E. Abadessenc.

A 2/4 de 10 de la nit, des del campanar del monestir, tradicionals **Serenates**, dels compositors santjoanins Narcís Oliveras i Ramon Serrat, amb la Cobla **Jovenivola de Sabadell**. Tot seguit, **Passant**, per la Cobla **Jovenivola de Sabadell**, fins a la Plaça Major. A continuació, a la plaça Major, **Audició de Sardanes** amb la Cobla **Jovenivola de Sabadell**.

A la mitja part de l'audició, la cobla interpretarà **Els Segadors**, himne nacional de Catalunya.

A partir de 2/4 de 12 de la nit, al pavelló-envelat, **Ball** amb els conjunts **Metropol** i **La Banda del Drac**.

A 2/4 de 6 del matí, esmorzar popular a l'Escorxador, amb música en directe. Organitza: JAS, Jovent Actiu Santjoani. Col·labora: Ajuntament de Sant Joan.

DIUMENGE 12 DE SETEMBRE

A 1/4 d'11 del matí, a la plaça Major, les Autoritats, precedides pels Gegants i la Cobla, s'encaminaran cap al monestir per assistir a l'Ofici Solemne.

A 2/4 de 12 del matí, **Partit Amistós de Futbol**, d'alevins, entre els equips C.F. Ripoll i C.E. Abadessenc.

A 3/4 de 12 del migdia, a la plaça Major, la Cobla Montgrins interpretarà la **Sardana d'Honor «Monestir en festes»** de Ramon Oliveras. Enguany és dedicada a la memòria del senyor rector Anton Martí, que durant 26 anys va regir la nostra parroquia de Sant Joan de les Abadesses, i Fina Vila, que varen morir el passat 30 de juny en accident de trànsit.

A 2/4 d'1 del migdia, al passeig Comte Guifré, **dues Sardanes** amb la Cobla **Montgrins**.

A 2/4 de 5 de la tarda, des de la plaça Major, els Pabordes, acompanyats del delegat de l'Autoritat i precedits per la cobla, aniran a buscar les Pabordes als respectius domicilis i s'adreçaran a la plaça Major.

A les 5 de la tarda a la plaça Major, **Ball dels Pabordes**. Les parelles balladores seran:

Guifré Miquel - Marta Serrat
Dani Bermúdez - Anna Surinyach
Joel Regué - Elsa Roqué
Ferran Bolaños - Montse Costa

A 2/4 de 6 de la tarda, al passeig comte Guifré, **dobte Audició de Sardanes** amb les cobles *Contemporània* i *Montgrins*.

A les 6 de la tarda, **Partit Amistós de Futbol**, de cadets, entre els equips C.F. Ripoll i C.E. Abadessenc.

A les 10 de la nit, **Segon Sopar del Jovent de Sant Joan** al restaurant la Teuleria. A les 8 de la tarda, a la plaça Clavé, primera fotografia del jove de Sant Joan. Sortida amb autobús a partir de 2/4 de nou del vespre de davant del Bar La Rodona. Preu 22 €. Organitza: Jovent Actiu de Sant Joan - JAS. Colabora: Ajuntament de Sant Joan de les Abadesses, La Veu, Ca la Natí, Metropolita i Consell Comarcal del Ripollès.

A 2/4 d'11 de la nit, al Teatre Centre, representació de l'obre de teatre "Diner Negre" de Ray Cooney, a càrrec del taller de Teatre La Teranyina de Ripoll. Preu entrada: 10 €. Organitza: SAT Teatre Centre.

A 2/4 d'11 de la nit, a la plaça Major, **Audició de Sardanes** amb la cobla *Montgrins*.

A partir de les 11 de la nit, al pavelló-envelat, **Ball**, amb els conjunts *Continental*, *Moonlight* i *Setson*.

DILLUNS 13 DE SETEMBRE

A les 12 del migdia, a l'avda. comte Guifré, Ramon d'Urg i pl. Clavé, **tres Sardanes** amb la Cobla *Montgrins*.

A la 1 del migdia, a l'església de Sant Pol, **Concert de Cobla** amb la Cobla *Montgrins*.

A 2/4 de 5 de la tarda, al pavelló-envelat, **Concert de Festa Major**, amb l'Orquestra *Montgrins*. Atenció: el concert començarà molt puntualment. Preu: 3 €.

A les 5 de la tarda, a la Residència-Fundació Emma, **ball** amb el *Duo Mellado*.

A les 6 de la tarda, al passeig Comte Guifré, **Audició de Sardanes** amb la cobla *Contemporània*.

A les 10 de la nit, des de la plaça Major, els Pabordes, acompanyats del delegat de l'Autoritat i precedits per l'orquestra, aniran a buscar les Pabordesses als respectius domicilis i s'adreçaran a la plaça Major.

A 2/4 d'11 de la nit, a la plaça Ma-

jor, **Ball dels Pabordes** amb la cobla *Montgrins*.

A les 11 de la nit, a la plaça Major, **Audició de Sardanes**, amb la Cobla *Contemporània*.

A partir de les 11 de la nit, al pavelló-envelat, **Ball** amb els conjunts *La Família Serrallonga*, *Orquestra Montgrins* i *Montcarlo*. A 3/4 de cinc de la matinada, **Diana Florejada** amb la xaranga musical *Los Labradores* pels principals carrers. A 1/4 de 6, al pavelló-envelat, **Ball del Pijama** amb el grup *Montcarlo*.

DIMARTS 14 DE SETEMBRE

Dia de la nena i del nen

A les 11 del matí, **Audició de Sardanes**, amb la Cobla *La Principal d'Olot*, a la plaça Major, plaça de l'Abadia, avinguda del Comte Guifré, plaça Escultor Pujol, carrer Ramon d'Urg i plaça Pompeu Fabra.

A la 1 del migdia, a la Font del Covilar, **dues Sardanes** amb la Cobla *La Principal d'Olot*.

A les 2 del migdia, **Dinar Popular** a la Font del Covilar. Preu 9 €.

A continuació, **dues Sardanes** amb la cobla *La Principal d'Olot*.

Després de dinar, la xaranga musical *Los Labradores* baixarà i anirà pels carrers i places de la vila, fins a les 7 de la tarda.

A 2/4 de 8 del vespre, davant el Camp Municipal d'Esports, inici de **La Bogeria**.

Itinerari: plaça Clavé, Sant Pol, Comella, passeig Comte Guifré, Tints, Jussà, Corriols, Nobles Gironella, Mestre Nunó, plaça Abadia, Abat Isalguer, carrer Major i plaça Major.

A 2/4 de 9 del vespre, a la plaça Major, **Sardana Llarga** amb la Cobla *La Principal d'Olot*.

A 1/4 de 10 del vespre, al Pont Vell, **Castell de Focs**.

EXPOSICIONS

De l'11 setembre al 10 d'octubre **EXPOSICIÓ 75È ANIVERSARI DE L'ESCOLA MESTRE ANDREU** Palau de l'Abadia (1er pis) Dissabte, diumenge i dilluns de la Festa Major: de 10 a 14 i de 17 a 20. Resta dies: de 10 a 14 i de 16 a 19. Organitzada pel CEIP Mestre Andreu.

20 ANYS DE LA VEU

Palau de l'Abadia (planta baixa) Dissabte, diumenge i dilluns de la Festa Major: de 10 a 14 i de 17 a 20. Resta dies: de 10 a 14 i de 16 a 19.

12 i 13 de Setembre

VIII EXPOSICIÓ EXPOSICIÓ DE BONSAI I SUISEKI

Claustre del Monestir De 10 a 14 i de 16 a 19 Organitzada per l'Associació Garrotxina Amics del Bonsai.

NOTES

SARDANES

En cas de pluja es faran sota les voltes de la plaça Major.

TEATRE "EL DIRECTE" AMB TEATRE DE GUERRILLA

Entrada anticipada (fins dijous dia 9 de setembre): 12 € Entrada a taquilla: 15 €. Venda a l'oficina de turisme

SEGON SOPAR DEL JOVENT DE SANT JOAN

Preu tiquet 22 €.

Venda d'entrades fins el dia 9 de setembre al Centre Cívic, Ca la Natí, i Metropolita. Edar mínima 18 anys.

TEATRE "DINER NEGRE"

Preu 10 €. Venda entrades Teatre Centre dissabte 1-2 migdia i 1 hora abans de la funció.

BALL AL PAVELLÓ-ENVELAT

Dissabte 10 €
Diumenge 5 €
Dilluns 8 €.

Carnet Col·laborador: 20 €. L'abonament inclou el ball de nit del dissabte, del diumenge i del dilluns (no inclou el concert de tarda del dilluns).

Preu concert Pavelló-envelat dilluns: 3 €.

DINAR COVILAR

Preu del tiquet 9 €
Venda de tiquets a l'oficina de turisme.

Ajuntament de la
Baronal Vila de Sant Joan
de les Abadesses

Diputació de Girona

Redacció:

Eva Casals i Sicília
Alex Porta i Tallant
Jordi Roca i Tenas
Jordi Vilarrodà i Planas

Agraïments:

Joan Ferrer i Godoy, Ramon Vila
i Pellicer, Núria Serra i Miquel,
Joan Guillamet i Juncà, Dolors
Casas i Begudà i totes aquelles
persones, professors i
exprofessors, alumnes
i exalumnes de l'escola,
que han ajudat amb
els seus testimonis
a la realització
d'aquest treball

